

Prioritering afschalen maatregelen

Lucht voor de samenleving

De verspreiding van het virus neemt af. Dit is geen reden om de teugels nu te laten vieren, want het virus zal nog langere tijd onder ons blijven. Het is een proces van lange adem en aan iedereen wordt gevraagd om de maatregelen nog voor een onbekende periode vol te houden. Afbouw van contactmaatregelen zal daarom heel stapsgewijs en op een verstandige manier moeten plaatsvinden. In aanloop daarop is het echter nodig stil te staan bij de vraag wat in aansluiting op de routekaart de gewenste **volgorde** van afbouw van contactmaatregelen is.

We mogen niet onderschatten hoe diep de contactmaatregelen ingrijpen in onze manier van leven. Ze beperken hoe we werken, hoe we verbinden, hoe we leren, hoe we zorgen. En terwijl de vrijheidsbeperking in beginsel een onvermijdelijk gevolg is van de noodzaak virusverspreiding te beperken, moeten we ook realiseren dat de samenleving en economie lucht nodig hebben om het duurzaam vol te houden.

Om te beginnen vanwege de impact van een samenleving in gedeeltelijke lockdown. De stress en tegenslag van maatregelen die bij korte duur nog overzichtelijk lijken, stapelen zich meer en meer op tot groot leed. Voor veel huishoudens en werknemers is het kraken en piepen. Als je bedrijf een tijdje onder water staat, dan gaat het vroeg of laat zinken. Als je langdurig thuis zit, kun je vroeg of laat eenzaam of depressief worden. Als je niet naar school kan, wordt de achterstand op den duur niet meer te overbruggen, en kun je vroeg of laat je uitzicht op een leuke schooltijd of zelfs een kansrijke toekomst verliezen.

Maar daarnaast gaat er van langdurige vrijheidsbeperking een sterk boemerangeffect uit op het virus. We hebben gezien dat de naleving van het coronabeleid zwaar onder druk raakt, als we de samenleving langdurig overvragen. Sommige mensen ervaren de regels als repressief, sommige mensen raken mentaal klem, sommige ondernemers houden het niet langer vol. Je kunt een fietsband niet eindeloos opblazen, vroeg of laat knapt die. Een strak keurslijf te lang aanhouden zal zich dan ook als een boemerang tegen goede bedoelingen keren en een deel van het goed bedoelde coronabeleid teniet doen.

Om beide redenen geldt: wannéér het te laat is, zal van geval tot geval verschillen, maar elke kans om de samenleving verantwoord lucht te geven moeten we met beide handen aangrijpen. Dit houdt de samenleving in stand en houdt ook het draagvlak in stand om zich aan contactmaatregelen te houden wanneer die onvermijdelijk zijn.

Prioritering

EZK, FIN en SZW hebben met behulp van het afwegingskader verschillende maatregelen gewogen op de effecten op virus, maatschappij en economie. Drie sets aan maatregelen volgen uit deze analyse:

0. De nuloptie: beëindigen van de 'hamer' van twee weken per 19 november, conform afspraak
1. Maatregelen die ons inziens snel afgebouwd kunnen worden. Het effect op de virusverspreiding is naar verwachting (zeer) klein, terwijl de maatschappelijke en economische baten aanzienlijk zijn.
2. Maatregelen die je moet afbouwen, zodra de R-waarde en het aantal besmettingen dit toelaten. Hier gelden nog grotere maatschappelijke en economische baten.

0. Per 19 november, conform eerder communicatie richting de samenleving

Beëindigen van de 'hamer' die uitdrukkelijk voor twee weken zou gelden. Handelen conform eerdere communicatie richting – en dus afspraken met – de samenleving komt de voorspelbaarheid, legitimiteit en navolging van beleid ten goede. Afwijken van die impliciete afspraak is gegeven gunstige trends in besmettingen niet uit te leggen.

- Heropenen publiek toegankelijke locaties (o.a. bibliotheken, theaters, dierentuinen, zwembaden, bioscopen, beurzen): Bij grote locaties is veelal geïnvesteerd in slimme maatregelen om bezoekersstromen in goede banen te leiden. Voor de sector is het belangrijk om perspectief te houden voor de langere termijn, openstelling draagt hieraan bij. Bovendien vervullen veel publiek toegankelijke locaties een belangrijke sociale functie.

- Maximale groepsgrootte terug van 2 naar 4 personen + thuisbezoek terug van maximaal 2 naar 3 personen per dag: Een verruiming van de toegestane maximum groepsgrootte buiten stelt mensen in staat meer sociale contacten te hebben en draagt bij aan een hoger welzijn.
- Sporten met meer dan 2 personen wordt weer mogelijk (terug naar 4 personen)
- Groepslessen in sportscholen worden weer mogelijk: Sportscholen hebben veelal geïnvesteerd in een veilige infrastructuur voor groepslessen. Handhaving op naleving regels is van belang.

1. Eerste prioriteit bij volgend pakket (gegeven minimaal effect op virusverspreiding i.c.m. aanzienlijke baten voor maatschappij en economie)

N.B. Wat betreft de timing van afschaling is de eenduidigheid en goed verwachtingsmanagement in de communicatie van belang: "als we dit met zijn allen goed blijven volhouden kunnen we hopelijk over 2 weken contactmaatregelen verder afbouwen." Met andere woorden: niet teveel tweaken ten opzichte van stap 0 al komende week, maar vooral perspectief bieden op basis van 'goed gedrag'.

- Verruimen openingstijden detailhandel: Verruiming van de openingstijden in de detailhandel draagt bij aan een betere spreiding van bezoekers. Uiteraard kan dat alleen als de coronaregels goed worden nageleefd én als daarop wordt gehandhaafd, zowel binnen als buiten.
- Onderwijsinstellingen (MBO en HO) oproepen om zo goed mogelijk gebruik te maken van de mogelijkheden om fysiek les te geven: Op dit moment is de inzet van fysiek onderwijs in het MBO en hoger onderwijs zeer beperkt. Meer fysieke lessen zijn voor studenten in het MBO en HO van groot belang voor goed onderwijs en behoud van connectie met de studie. Van eerstejaarsstudenten is bekend dat zij substantieel minder motivatie en binding met de studie ontwikkelen, psychische druk en isolement ervaren, en zich in grote getalen met depressieve klachten bij psychologen melden. Voor leerlingen in het beroepsonderwijs is structuur en binding en praktijk cruciaal voor een goed toekomstperspectief. Ook neemt de ongelijkheid tussen groepen naar gelang de sociaaleconomische situatie van ouders steeds verder toe.
- Eetgelegenheden open onder strengere voorwaarden (t.a.v. sluitingstijden, alcoholslot, aantal personen per tafel, aantal shifts per avond): Voorzichtige openstelling draagt bij aan perspectief voor de horeca en voor de samenleving. Over de wijze waarop heropening gericht wordt op eetgelegenheden, en hoe monitoring plaatsvindt, vindt separaat discussie plaats.
- Heropenen eet- en drinkgelegenheden voor afhaal en sanitaire voorzieningen in sectoren met bezoekersstromen: In een winkelcentrum, op het station of bij IKEA is het toegestaan om iets te eten te halen, maar in een dierentuin of museum niet. Het is verstandig om die inconsistentie weg te nemen, zodra deze sectoren weer open gaan.

2. Eerste prioriteit als R-waarde en het aantal besmettingen dat toelaten

- Mogelijkheden voor fysiek onderwijs MBO en HO verruimen naar 10.00-22.00: Fysiek onderwijs is van groot belang voor leeropbrengsten, motivatie en binding met de studie, en sociale contacten met medestudenten. Een verruiming van de mogelijkheden voor fysiek onderwijs draagt hieraan bij.
- Mogelijkheden voor thuisbezoek verruimen (advies max. 4 personen): Een ruimer advies voor thuisbezoek stelt mensen in staat meer sociale contacten te hebben, de beperkingen langer vol te houden en draagt bij aan een hoger welzijn.
- Ruimte bieden in thuiswerkadvies voor teamsessies: Thuiswerken waar mogelijk helpt om het aantal reisbewegingen te verminderen en om dagelijkse besmettingsrisico's te voorkomen, maar voor de teamgeest is het belangrijk om niet alleen via digitale middelen in contact te blijven met collega's maar ook in het echt.
- Alle profsporten: Hervatting van alle profsporten (dus niet enkel de sporters met een A-status) – mits er een goed protocol ligt – draagt bij aan een gelijk speelveld voor alle sporters en heeft meerwaarde voor de samenleving.
- Vervallen maximaal aantal personen per ruimte van 30 (binnen) of 40 (buiten), in plaats daarvan maximaal aantal personen per m²: Een hoger aantal personen per ruimte stelt meer locaties in staat om weer open te gaan, mits coronaregels in acht kunnen worden genomen. Vooral bij grotere locaties zijn de maximale aantallen van 30 en 40 veelal ridicul. Vanwege de uitlegbaarheid en consistentie van regels verdient een landelijk maximum aantal personen per m² de voorkeur boven de mogelijkheid tot ontheffingen voor Veiligheidsregio's.

Legenda				
0	Maatregel per 18 november (conform afspraak)			
1	Eerste prioriteit bij volgend maatregelpakket (vanwege minimaal effect op de virusverspreiding)			
2	Eerste prioriteit als R-waarde en het aantal besmettingen dat toelaten			
H	Maatregelen horeca (ter Indicatle, vormgeving horecamaatregelen is nog onderwerp van discussie)			
X	Nu geen prioriteit, maar tweede prioriteit als R-waarde en het aantal besmettingen dat toelaten			
Categorie	Maatregel	Virus	Maatschappij	Economie
0	Heropenen publiek toegankelijke locaties	-3	4	4
0	Groepsgrootte (max. 4)	-5	9	3
0	Thuisbezoek (max. 3)	-4	5	1
0	Groepslessen in sportscholen	-1	2	2
0	Profsporters met A-status	-2	2	2
1	Openingstijden detailhandel	-2	2	5
1	Meer fysiek onderwijs (binnen huidig regels)	-2	6	3
1	Sanitaire voorzieningen + eet- en drinkgelegenheden voor afhaal in alle publiek toegankelijke locaties	-1	1	1
2	Venstertijden MBO en HO 10-22 uur	-5	9	4
2	Thuisbezoek (max. 4)	-5	6	1
2	Ruimte voor teamsessies in thuiswerkadvies	-2	4	1
2	Profsport zonder publiek	-2	2	4
2	Vervallen max. #personen per ruimte, maar #personen per m ²	-5	6	4
H	Eetgelegenheden tot 21.00 (2p)	-3	3	5
H	Eetgelegenheden tot 22.00 (4p)	-7	4	8
H	Eetgelegenheden tot 1.00 (6p)	-12	5	10
X	Kleedkamers	-2	2	0
x	Opheffen alcoholverbod	-5	1	0
X	Verkoopverbod alcohol	-6	0	2
X	Amateurwedstrijden zonder publiek	-7	4	2
X	Evenementen (max. 100 mensen)	-8	5	4

Bijlage – Scoringssystematiek afwegingskader

Effecten van de maatregelen zijn ingeschaald aan de hand van onderstaande (sub)indicatoren opeen schaal van -3 tot 3.

Effect virus		
Aantal besmettingen	Mogelijke besmettingsmomenten	Leidt de maatregel tot een toename van het aantal momenten waarbij besmetting kan plaatsvinden? Leidt de maatregel tot grote samenscholingen?
	Binnen of buiten	Zorgt de maatregel potentieel voor samenscholing in (kleine) afgesloten ruimtes? Of heeft het betrekking op activiteiten in de buitenlucht?
	Traceerbaarheid contacten	Zorgt de maatregel voor moeilijk traceerbare contacten? Leidt de maatregel tot contact tussen Nederlanders uit verschillende windstreken of tot internationale contacten?
	Waterbedeffect	Leidt de maatregel naar verwachting tot plaatselijke verschuiving van activiteiten met besmettingen in andere regio's als gevolg?
Gevaar na besmetting	Leeftijd	Heeft de maatregel invloed op besmettingen bij Nederlanders met een hoge leeftijd?
	Onderliggende aandoeningen	Heeft de maatregel invloed op besmettingen bij Nederlanders met onderliggende aandoeningen die het risico op ernstig ziekteverloop vergroten?
Beslag op schaarse ruimte	Beslag op OV	Heeft de maatregel tot gevolg dat de drukte in het OV toeneemt? Gaat het om piekbelasting tijdens de spits? Gaat het om regionale bewegingen of alleen lokaal?
	Beslag op publieke ruimte	Heeft de maatregel tot gevolg dat de druk op de publieke ruimte toeneemt (denk aan parken, pleinen en stadscentra)? Neemt als gevolg van de maatregel de druk op het stedelijk verkeer toe? Denk daarbij ook aan het effect op autoverkeer en parkeren; fietsverkeer en gebruik van stallingen.
Beslag op persoonlijke beschermingsmiddelen	Vraag naar persoonlijke beschermingsmiddelen	Heeft de maatregel tot gevolg dat de vraag naar persoonlijke beschermingsmiddelen, zoals medische mondkapjes, toeneemt? Heeft de maatregel effect op de testcapaciteit? Is er effect op de BCO-capaciteit?
Verwachte naleving	Draagvlak samenleving	Is er draagvlak voor de maatregel in de samenleving? Wat is de inschatting van de bereidwilligheid om de maatregel na te leven?
	Handhaafbaarheid	Is de maatregel handhaafbaar?
	Handhaving	Legt de maatregel een grootbeslag op handhaving?
	Begrijpbaarheid	Is de maatregel eenvoudig uit te leggen en te begrijpen? Zijn mensen in staat om de maatregel na te leven? (denk ook aan effect op inkomen, mogelijkheid tot het bewaren van afstand etc.)
Totaal Effect samenleving		
Fysiek en mentaal welbevinden	Zorgverlening	Wat is het effect van de maatregel op het reguliere zorgaanbod, curatieve zorg, WMO, langdurige zorg etc. Werkt de maatregel zorgmijding in de hand?
	Levensstijl	Wat is het effect van de maatregel op levensstijl (denk aan: weinig beweging, alcohol, roken etc.)?
	Sociale contacten	Wat is het effect van de maatregel op het gemiddeld aantal dagelijkse sociale contacten?
	Psychische effecten (o.a. eenzaamheid en stress)	
Leefomgeving	Kwaliteit woonomgeving	Heeft de maatregelen effecten op de kwaliteit van de woonomgeving. Wordt gebruik of toegang van de woonomgeving beperkt of gehinderd door de maatregel (denk aan thuiswerk, bereikbaarheid/ gebruik groen, voorzieningen, onderwijs of huisvesting arbeidsmigranten)
	Veiligheidseffecten	Heeft de maatregel effecten op de veiligheid in de leefomgeving. (denk aan jongeren die nergens naar toe kunnen, beperkte inzet handhavers/ politie of paniek reacties zoals hamsteren, ondergronds gaan van gesloten sectoren zoals coffeshops of sekswerkers) Wat is het effect op familierelaties (denk aan opvoedproblemen, scheidingen, huiselijk geweld)?
	Milieueffecten	Heeft de maatregel effect op het milieu (zoals verminderde uitstoot van CO ₂ en NO _x , of juist een toename door verplaatsingen om het OV te vermijden. Denk ook aan geluidsoverlast)
Sociale cohesie		Leidt de maatregel tot tegenstellingen (of zelfs scheidslijnen) tussen (groepen) mensen? Leiden deze tegenstellingen ook tot verstoringen in de openbare orde?
	Polarisatie in de samenleving	Leidt de maatregel tot meer of minder politieke participatie (burgerparticipatie, petities, insprekers)? Leidt de maatregel tot meer of minder vrijwilligerswerk? Leidt de maatregel tot meer/minder mantelzorg?
	Participatie	Leidt de maatregel tot meer/minder institutioneel vertrouwen (politiek, maar ook bedrijven, media etc)?
	Institutioneel vertrouwen	
Totaal Effect Economie		
Economie korte termijn	Werkgelegenheid	Wat is het effect op het gewerkt aantal uren? Wat is de impact op de activiteit van sectoren (en in hoeverre is daar thuiswerk mogelijk)? Is er een verschil in effect tussen bepaalde groepen?
	Failissementen	Wat is het effect op een sector? Hoe staat het per sector met de verwachtingen, en liquiditeit/solvabiliteit?
	Beschikbaar inkomen	Wat is het effect op het besteedbaar inkomen? In hoeverre is er substitutie tussen sociale maatregelen en het loon? Is er een verschil in effect tussen bepaalde groepen?
	Ongelijkheid	Heeft de maatregel een effect op inkomensverdeling? Worden kwetsbare groepen (buitensporig) geraakt? Leidt de maatregel potentieel tot extra schuldenproblematiek?
	Overheidsfinanciën	Wat is het (eerste orde) effect op de overheidsuitgaven en -inkomsten? Wat zijn geschatte secundaire effecten?
	BBP	Wat is het verwachte effect op het BBP? Wat is het effect per sector?
Economie lange termijn	Waardenketens	Wat is het effect van de maatregel op waardeketens? Heeft het een effect op bedrijven die een grote mate van centraliteit kennen? Is dit permanent?
	Menselijk kapitaal	Vergroot de maatregel menselijk kapitaal? In hoeverre is er sprake van langdurige inactiviteit? In hoeverre is training mogelijk/nuttig? Is er een verschil in effect tussen bepaalde groepen?
Totaal		